

HUMANITAS

(TESTVERISÉG)

A JÁNOSRENDI SZÖVETSÉG HIVATALOS LAPJA

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA.

SZERKESZTI:

AZ UNIO □ TAGJAIBÓL ALAKITOTT SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

CUPRINSUL

Calendar de muncă

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cuvântul de deschidere al ven. □ Unio:

În pragul anului 50 de muncă.

Fr.: O. B.: Raportul masonerici și lunei profane.

Fr.: G. Sz.: Scopurile muncii de sat.

Consfătuirea internațională a luminelor înalte din □□ de rit scoțian.

Fr.: E. J.: Francmasoneria maghiară în secolul XVIII.

Francmasoneria în țară.

Informațiuni. Poșta administrației.

TARTALOM

Munkanaptár.

Az Unio □ főmesterének munkaév megnyitó beszéde: Az ötvenedik munkaév küszöbén.

B. O. tv.: A szk.-ség és a profán világ viszonya.

Sz. G. tv.: A falumunka céljai.

A skót □□ legfőbb világosságainak nemzetközi értekezlete.

Dr. J. E. tv.: A XVIII. század magyar szabadkőművessége.

Beliöldi szabadkőművesség.

Hírek a nagyvilágból.

Kiadóhivatali közlemények.

! N H A L T

Arbeitskalender.

Eröffnungsrede des M.: v. St.: der □ Unio:
An der Schwelle des 50. Arbeitsjahres.

Br.: Ö. B.: Das Verhältnis des Freimaurertums zu der profanen Welt.

Br.: G. Sz.: Die Ziele der Dorfarbeit.

Internationale Beratung der höchsten Lichte der schottischen □□.

Br.: E. J.: Die ungarische Freimaurerei im XVIII. Jahrhundert.

Freimaurerei im Inlande.

Nachrichten. Post der Administration.

MUNKANAPTAR

A Romániai Nemzeti Nagypáholy Jánosrendi Szövetségének védelme alatt dolgozó t. és t. páholyok munkarendje

Unio

Cluj—Kolozsvár keletén. Helyiség: Str. Baba Novac 3. — Munkanapjai: Minden hó első és harmadik szerdáján este 8 óraker. Páros szerdákön értekezlet — Profáncim: Zipszer Alajos str. Baba Novac 3.

Aurora

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Strada Voivodul Mihai 9. — Munkanapjai: Minden második hétfő este 9 óraker. Közbeeső hétfőn értekezlet — Profáncim: Dr. Fischer Gyula orvos Braşov, Str. Reg. Carol 59. — A szöv.: kancellár profán címe: Braşov, Strada Castellului 94.

Traian

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: str. Principele Carol 9. — Munkanapjai: Minden szerdán este 8 óraker. — Profáncim: dr. Ioan Hozan Str. Reg. Carol No. 56.

Zu den drei Säulen

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Strada Noua 27. — Munkanapjai: Minden kedden este 8 óraker. Profán címe: Ludovic Servacius, ny. subprefect, Braşov.

Concordia

Arad keletén. Helyisége: Bulv. Gen. Dragalina 30. — Munkanapjai: Minden csütörtökön este fél 9 óraker. — Profán címe: Dr. Szöllőssi Zsigmond ügyvéd, Arad, Str. Regina Maria 3.

Bethlen Gábor

Târgu-Mureş—Marosvásárhely keletén Helyisége: Str. Ştefan cel Mare 83. — Munka-

napjai: Minden hó első és harmadik hétfőjén este 8 óraker. — Profáncim: Dr. éterfi István orvos, Piaţa Reg. Ferdinand 32

Bihar

Oradea—Nagvárad keletén. Helyisége: Mea Romei 2. Munkanapjai: Minden 2. hétfőn este 1/2 8 óraker; közbeeső hétfői napokon értekezlet. Profáncim: Dr. Meer Samu Bulv. Reg. Ferdinand 10.

Pax

Timişoara—Temesvár keletén. — Helyisége: Bulv. Reg. Ferdinand, Palatul Lloyd — Lloyd palota. — Munkanapjai: Minden hó második és negyedik hétfőjén este 8 óraker. Páratlan hétfőkön tiszti értekezlet. — Profán címen Balázs Lajos ny. vasuti főfelügyelő, Timişoaran IV. Str. Al. Bonnaz 12. Magánügy.

Die Arbeit

Bucureşti—Bukarest keletén. Helyisége: A nagypáholy str. Câmpineanu 45 szám alatti helyiségben dolgozik. — Munkanapjai: Minden hétfőn este 9 óraker. A hó első hétfőjén értekezlet. Profán címe: Berthold Adler Bucureşti III. Bdul Dacia 14.

Humanitas

Baia-Mare—Nagybánya. Profán címe: Gombossai József ny. főerdőtanácsos Baia-Mare.

Kölcsey (Satumare—Szatmár),

Tisza (Sighetul-Máramarossziget) és

Hunyad (Deva—Déva) átszervezés alatt t

Szabadkőműves-irodalom

Lenhoff Eugen: *Die Freimaurer. Ihre Geschichte. Organisation und ihr heutiges Wirken*, 476 Seiten und 107 Bilder.

Brosch. Rm. 14.—, Ganzleinen Rm. 17.—

Gaston Martin: *La Franc — Maçonnerie* Frs. 12.—

O. Caspari: *Die Bedeutung des Freimaurertums V. Ungar B.*

Balassa József: *Kossuth Amerikában.* 2:50 P.

Balassa József: *A szabadkőművesség története.* 1.— P.

Balassa József: *A szabadkőművesség kézikönyve. (Katé.) I. Inasfok* 1:50 P.

II. Legényfok. 1.— P.

III. Mesterfok. 1.— P.

Az itt felsorolt művek megrendelhetők a „Testvériség” kiadóhivatala útján.

DENTAL-DEPOT

Dr. BLATTER

ORADEA

Strada Dr. Aurel Lazar No. 4.

HUMANITAS

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA

Az ötvenedik munkaév küszöbén

Az Unio páholy főmesterének munkaév-nyitó beszéde

A mai estével ötvenedik munkaéve kezdődik az Unionak.

Egy év múlva ünnepeljük páholyunk megvilágosításának ötvenedik évfordulóját.

Nem bankettel, nem eszem-iszommal, nem cicomás szóvirágokkal akarunk ünnepelni, hanem a multakon okuló emlékezéssel s a jövőbenező célkitűzésekkel. Ünnepi áhítatunk nem merülhet ki a multak dicséretében s a jövőért való sóhajtozásban. A beletörődő csodavárás kora lejárt. Ünnepünket új tartalommal kell megtöltenünk. Ünnepi hangulatunkat építő gondolatokkal kell megtermékenyítenünk. A mi ünnepünk nem lehet a bibliai csodák symboluma, hanem azoknak a társadalmi erőknél életrekelteése, amelyeknek céljuk és hivatásuk az emberiséget, még pedig *egyformán minden embert* „közelebb vinni a meghatározhatatlan állapothoz, amit boldogságnak neveznek.“

A mi ünnepünk nem pihenés napja, nem áhítatos ceremonia, nem önnönvállunk elégtelt veregetése, a mi ünnepünket jelentőssé és emlékezetessé kalapácsunk komoly, társadalmi szempontból értékes munkája avathatja. A mi emlékező ünnepünk *szomorúság*, hogy az utnak még mindig csak elején botorkálunk és *serkentés*, hogy céludatosabb, bátrabb lépésekkel, acélosabb akarással kell tovább haladnunk. A mi ünnepünk utkeresés az emberi lelkek rugói felé.

A mi ünnepünk új fáklyák gyújtása a reánk szakadt sötétségben. Az ünnepi hangulatból feltámadó erők, eleven vágyak és megújuló törekvések fűtői és feszítő energiái legyenek munkánkknak.

Az a munkaterv, amit elétek fogunk tárni, ennek az elgondolásnak a gyümölcse.

A multnak megbecsülése nyilvánul meg abban a munkában, amit dr. J. E. tvüinkre bízunk: Páholyunk történetének részletes megírása, de csak a magunk belső használatára és okulására s azoknak a törekvéseknek a profán világ elé vetítése, amelyek a félszázados életet gazdaggá tették. Nem kell titkolnunk, hogy régebben ennek a városnak minden progressiv társadalmi megmozdulásában, minden áldásos jótékony intézetének megteremtésében az Unionak kezdeményező és alkotó része volt s hangsúlyoznunk kell, hogy abban az időben, amikor a nemzetiségi kérdésnek az egyenlő emberi jogon való megoldása s az általános és titkos választójog követelése népszerűtlen, sőt kockázatos törekvés volt, az Unio minden erejével és bátor kiállással, a fel-

világosítás és meggyőzés minden fegyverével harcolt e célokért. Sokszoros fontossága van e harcunk hangsúlyozásának most, amikor hasonló kötelesség-telejtést, őszinte hitvallást várunk román testvéreink részéről.

Munkatervünk gerince — mint látni fogjátok — az egymástmegértés alapozása. A szakadékokat, melyek az egymásra utalt népek életét itt katasztrófa felé sodorják, a bizalmatlanság, a gyanúsítás, a szándékok tisztaságában való kételkedés mélyíti és szélesíti. Ki kell tehát irtani a lelkekből a gyanút, a bizalmatlanságot. *Meg kell egymást ismernünk.* Csak ez a megismerés temetheti be a szakadékokat, csak ezen a megismerésen épülhet fel *a sokat emlegetett hid.*

Hidverők akarunk mi is lenni, de nem jelszavakkal, nem üres szóvirágokkal akarunk építeni, nem a hid ivénél és ornamentikájánál akarjuk az építést kezdeni, hanem lent, a mélyben.

A hidépítés technikája az, hogy mélyen a víz sodra alatt, lassu és gondos munkával, magas légnyomásban dolgoznak mérnökök és caisson-munkások, ott rakják le a hid időtálló és teherbíró alapjait. Ez a legfontosabb része az építésnek.

Ezt a láthatatlan, ezt az előkészítő, ezt a hálátlan munkát akarjuk mi elvégezni. Mélyen a politikai élet vad sodra alatt. A gyűlölködés, az egymás életlehetőségeire való tülekedés szennyes habjai alatt.

A hidverés ismeretlen katonái akarunk lenni.

Ami a nagy nyilvánosság elismerő tapsai között történik, a kecsesen hajló, karcu iveket, az ünnepi szónoklatokat végezzék el majd mások.

Ennek a hidverésnek a titkos caisson-munkája: *az egymást megismerés.*

Nem ismerjük azokat a testvéreinket, akikkel a sors végezése szerint együtt kell élnünk. S *ők* nem ismernek bennünket. A kézfogás nem lehet meleg, a szívek verése nem lehet összedobbanó, a beszéd nem lehet őszinte, amíg nem ismerjük meg egymás szándékait, törekvéseit, jövőt alapozó terveit. A kölcsönös gyanút, a félreértést és bizalmatlanságot csak ez a megismerés oszlathatja el.

Ezt akarják szolgálni azok az előadások, azok a viták, amelyek egyrészt a mi páholyainkban hangoznának el a román társadalmi, kulturális, gazdasági, hitéletbeli multról, jelenről és jövőbeli készülődésekről, másrészt a bucaresti páholyokban a mi tisztult, őszinte és jogos vágyainkról. S ezt a célt akarják szolgálni azok a felvilágosító, gyanút oszlató írások, amelyek természetesen román nyelven fognak megjelenni és amelyek a közvéleményt is meggyőzni iparkodnak a szándékok tisztaságáról és az állapotok tarthatatlanságáról. Ezeknek az előadásoknak és vitáknak azonban egyik oldalon sem szabad köntőrfalazóknak, felületeseknek, hátsó gondolatokat rejtegetőknek lenni. A költő szava szerint:

... most a szó olyan legyen,

Mint a hegyen isten szava:

Évezredek hője-hava.

Ez a munkaterv persze nem szól egy évre. Hosszu, lassu, előkészítő, gondolatot érlelő, agyakat meggyőző, lelkeket kapcsoló, szíveket megnyerő lépésről-lépésre haladó munka ez. De valakinek vállalnia kell. Valakinek el kell indulnia ezen az uton.

Az Unio munkaterve: Jelentkezés a munka vállalására.

Az Unio munkaterve: *Jövönkbe vetett hit.*

S ezt a célt szolgálja az Unió munkatervében az a törekvésünk is, hogy szaporítsuk harcosaink számát új műhelyek megvilágosításával. Nagy örömmel jelentjük, hogy Bucureștiben és Baiamarén már új páholyok alakultak s mindkét helyen lelkes, áldozatkész, munkáravágyó és világosságot szomjazó testvérek önzetlen segítségére számíthatunk, Küssöbön áll a sighet-i páholy fölbredése is. Ezek a páholyalakulások nemcsak számbeli gyarapodását jelentik a királyi művészetnek, hanem gazdag értékerősödést is. Ezen az uton is tovább kell haladnunk.

Gyöngye és erőtlén lenne azonban a munkánk, ha nem hinnénk abban, hogy Erdély minden keletén lelkes segítő társakat találunk testvéreink sorában. Ha nem hinnők azt, hogy testvér-páholyaink műhelyeiben is megindul ez a munka. Talán más formában, talán más gondolatok lendületével, de ugyanezzel a célkitűzéssel.

Előre testvéreim!

A mi feladatunk nem az, hogy védőbástyái legyünk annak, ami korhadt, mi távolbanező építői, tüzesszívü magvetői akarunk lenni a jövendőnek.

Az ötvenedik munkaév küszöbén szeretettel, hittel és bizalommal köszöntöm testvéreimet.

A szk.-ség és a profán világ viszonya

Irta: B. O. tv.:, a Concordia □ titkára

A Concordia páholy múlt évi előadásai nagy részben egyetlen központi témakör körül forogtak. E témakör főmottói: a szk.-ség és a profán világ viszonya. A kőművesi munka célos vagy céltalan volta. Aktivitás vagy rezerváltság? Az aktivitás mai lehetőségei, A szk tradíciók megfelelnek-e az új időknek? Hol mutatkozik szükségesnek a reform? Új áramlatok és a szk.-ség... Átértékelendők-e bizonyos szk principiumok és egyáltalában mikép értékelendők?

Olyan témakör ez, amelyet a maga kiforratlanságában egyelőre a legellentetesebb álláspontok feszültségkülönbségei tartanak kavargásban: sötét passzivitás és kritikátlan tenniakarás, okos opportunitás és a lényegyet feladó alkalmazkodás, kétség és hit...

Hol keresendő az oka annak, hogy e kérdések, amelyek felmerültek ugyan a multban is, de főleg fiatalabb testvéreinknél és szorványosan, különösebb átütő erő nélkül, ez évben az egyszólamuság fortissimójával harsognak tul minden más problémát?... Talán abban, hogy a világreakció ez évben még tovább terjeszkedett s a pohárból tulcsorduló csepp szerepét játszva, tudatosította a szk.: lélekvilágát... Ez mindenestre lehet egyik motivum, de semmiesetre sem az indító ok... Már fontosabb szerepet játszik az a körülmény, hogy a tvv.: maguk is koruk gyermekei s mint ilyenek nem maradhatnak egészen mentesek bizonyos áramlatok és eszmék beszivárgásától s akarva, nem akarva át kell, hogy adják saját lelküket is terepül a harcnak, amely az emberiesség s a reneszánszát élő erőszak között folyik életre-halálra... De a legjelentősebb okot az a körülmény szolgáltatja, hogy mig a reakció

eddig nyíltan és egységesen soha sem tagadta meg a francia forradalom örökét, az emberi jogokat s a humanum célkitűzéseit, sőt bámulni való rabuliztikával a legszörnyűbb igazságtalanságokat éppen ezekre való hivatkozással követte el, addig *ma teljesen szakít a humanummal, nemcsak tetteiben, de szavaiban is*. Álarc és jelmez nélkül jelenik meg a maga brutális, véres és nyers valóságában az élet minden viszonylatában, a francia forradalom örökét kárhözatos eltévelyedésnek s az emberi nem megrontójának, a ma anarchiája felelős szerzőjének bélyegzi meg.

Ez pedig novum . . . A szks.: lélek természetétől fogva jóhiszemű és hajlamos hitelt adni néha álcázó szólamoknak is. Ez megakadályozta abban, hogy tisztába jöjjön a realitással, amelyben tulajdonképpen már igen hosszú idő óta benne élt. Ma azonban, amikor a világreakció elég erősnek érzi magát ahhoz, hogy a maga igazi arcával mutakozzék meg, a szks.: lélek sem térhet ki a realitással való leszámolás elől. A világreakció szembe szegzi a maga új világképét a szks.: világképpel és kategórikus formában veti fel a kérdést: „Velem vagy ellenem“. Ez az új helyzet volt az, ami tudatosította a szks.: lélekben a rég óta lagpangó konfliktust s azt akuttá tette. A konfliktust, melyben voltaképpen két világ ütközik össze: a lelkünket átható és irányító szks.: világ azzal a vértengerből felmerülő új profán világgal, amelyhez a testünk van kötve a fizikai szükség ezer bilincsel. Ez a konfliktus egy lelki válságot robbantott ki s ebből a válságból való tisztuláshoz a fent említett, önmagától adódó témakörön át vezet az ut, amelybe valamennyien annyi hévvel és lelkeséggel bekapcsolódtunk. Mielőtt bármihez is hozzányulnánk, mielőtt bármire is ráirányítanók a szks.: kontempláció igazságkereső fényszóróját, előbb saját szks.: segítségünkkel kell tisztába jönnünk, saját erőinket kell átcsoportosítanunk és hozzáigazítanunk a megváltozott profán világhoz . . .

Korai volna még ennek az átcsoportosító és átértékelő belső folyamatnak konkrét eredményeiről beszámolni, bár már az eddigi viták folyamán is számos alapvető kérdés tisztázódott és világítódott meg, a folyamat azonban előreláthatólag új munkaévünkben is tovább folytatódik. S ez, t. i., hogy programunk így önként adódik, a szükségyszerűség parancsára spontán merül föl, már maga is igen szép közvetett eredmény . . . A másik jelentős közvetett eredmény az, hogy e viták az őszinteségre való törekvésnek s az egymást megérteni akarásnak olyan atmoszférájában játszódtak le, amely ígérete annak, hogy egy oly időben, amikor minden közélet lehetetlenné van téve, amikor a gondolat- és lelkiismereti szabadságnak immár sehol igaz fóruma, hogy egy ily időben a szks.: □□ a százszázalékos gondolatszabadság templomaivá fognak tisztulni és kiinduló pontjai lesznek egy eljövendő kibontakozásnak . . .

A falu-munka céljai

A tg-mureşi Bethlen Gábor □ a folyó munkaévben a város és a falu közötti összefüggések elmélyítését és a falu neve ő és fejlesztő tevékenységét tette munkaprogramja gerincévé. Az itt közölt előadás egy tervezett sorozat bevezetője, melyhez más □□-ból is szívesen veszünk hozzászólásokat. Mi a nagyszabású tanulmány első részét közöljük.

I.

Irta: Sz. G. tv..

A „falu-munka“ Erdélyben — ha nem is ezen a címen — többféle irányban még a világháború előtt indult el.

a) A Székelyföld sok kívánnivalót nagy társadalmi és kulturális helyzete volt a jogcím az ugynevezett „Székely-társaság“ megteremtésére, Ennek egykori bankettező, tosztozó és szük szellemi horizontu tagjai, valami indokolatlan személyi kultusszal és értelmetlen ambíciók kiszolgálásával még azt a kevés munkát is profanizálták, amit társadalmi téren a társaság kifejtett. Így alakulása után pár évvel már azt a fejlődésre képtelen megkövesedést mutatta, ami 30 évi gyülesezés után örökösnek látszó mumia takarót borította rá. Ugyanilyen néven, más jelleggel és emberekkel, Háromszék-megyében komoly kulturmozgalom indult és él, amely szabadegyetemi előadásokkal és a „Székely-muzeum“ ügyeinek felkarolásával szerzett bizonyos érdemeket.

b) Sokkal többet lehetett volna várni az ugyanilyen téren mozgó E.M.K.E.-től. Mögötte tekintélyes vagyon, erős állami és társadalmi támogatás állott még abban az időben. S mégis az itt-ott felcsillanó, pár jóakaratu kezdeményezéstől eltekintve, inkább csak hangoztatott közművelődési munkaeredményeket tudott felmutatni. S ez nem is lehetett másként, mert olyan megkötöttségbe jutott, mely évekig tartó kanapé-perек folytán, kizárólag pár ember gondtalan és könnyű megélhetését iparkodott biztosítani. A szépen elgondolt és jól elindított intézmény tehát még a világháború előtt zsákuccába jutott.

c) A következő és mindenestre legerősebb segédforrásokra támaszkodó intézmény az u. n. „Székely kirendeltség“ volt. A magyar földmívelési miniszteriumnak ez a szerve a világháború előtt és alatt Targu-Muresen működött. S pár osztálynak a kihelyezésével az egész Székelyföldet iparkodott behálózni. S mégis, habár itt működött ez a hivatal, közöttünk éltek s mozgtak a kirendeltség idegenből importált, tehát a viszonyokat alig ismerő tisztviselői: közülünk is alig vette valaki magának azt a fáradságot, hogy betekintsen a kirendeltségben folyó munka kulisszái mögé s a hivatalosan kiadott jelentéseken túl valami misztikus köd vette körül tevékenységét. Talán épen ez okozta, hogy csakhamar az előadminisztrátság és bürokratizmus utvesztőjébe jutott s így a rá fordított anyagi áldozattal semmiképen sem jutott arányba az alkotó munka. Mégis: legalább volt! S már létének biztosítása céljából is adott életjeleket, sőt pár komoly utalapoást is végzett.

Programjába a falu fejlesztésének helyes feladatait vette. S ha ezt a programot nézzük, majdnem teljes egészében előttünk áll a „falu-munka“ lényege... Ez a program két főágra tagozódott: társadalmi és gazdasági ágra. A kirendeltség évi jelentése a munka társadalmi részét a következőképpen precizizotta: a cél a falusi társadalom szervezése és nevelése. A gazdasági részt pedig így: gazdasági nevelés, hitel, értékesítő, fogyasztási és

állatbiztosítási szövetkezetek létesítése és a különböző gazdasági ágak fejlesztése.

Ime pár szóba sűrítve az a célkittűzés, amely — egy kulturmunka bekapcsolásával — a falu-munka igazi lényegét alkothatta volna . . .

Szíves elnézést kell kérnünk, ha e kérdéseket kissé megvizsgáljuk. De szükséges ez, nehogy amikor a komoly falumunka beindításáról újból tárgyalunk, ugyanazokat a mulasztásokat és hibákat kövessük el.

A kirendeltség munkájának alapvető hibája volt, hogy amikor a gazdasági megszervezést és megerősítést kellett volna első és legfőbb feladatának tekintenie, a látszatra könnyebb eredményekkel kecsegtető társadalmi megszervezésre vetette magát: megszervezett 460 falusi gazdakört. Azonban e gazdakörök szervezésében is súlyos hibákat követett el: konzervatív és arisztokratikus izűvé tette a gazdaköröket, nem számolva az egészen kisemberekkel, sem a falusi női társadalom helyes irányba terelésével. Így nem érthette el azt a célt, hogy a gazdakörök valóban a falu gazdasági, társadalmi és kulturális iskoláivá legyenek. Alig tett tehát mást, minthogy falu-parlamenteket szervezett, melyek az igények megnövelését és a még nagyobb mennyiségű alkoholfogyasztást eredményezték.

Gazdasági munkája terén a következő irányokban találtunk komoly életjelekre: szervezett gazdasági kirándulásokat, tartott néhány gazdasági, méhézeti tanfolyamot, segítette a Hangyát a maga fogyasztási szövetkezeti hálózatának kiépítésében — és különösen Közép-Erdélyben — jelentékeny számú tejszövetkezetet keltett életre. A különböző gazdasági ágak fejlesztése tekintetében azonban egészen vérszegény célt tűzött maga elé, amikor kihangsúlyozta, hogy itt „feladata csak az lehetett, odahatni, hogy a kisczudák földjei abból, amit eddig termettek, jobbat és értékesebbet teremjenek”. Tehát az intenzív gazdálkodásnak csak ezt az egészen szűk keretben mozgó útját ismerte s ennek a megvalósítására is alig tett komoly lépéseket.

A kirendeltség munkájának u. n. nevelő hatása egyenesen demorizáló volt. Az állandó biztatások és hangzatos ígéretések ugyanis az önbizalom és önségély nagyfokú pusztulására vezettek s így e jól átgondolt gazdasági szerv a gyakorlati munka terén nagyrészt csak reklámozta a kirakateredményeket tudot felmutatni.

d) Ha a továbbiakban a székely falu megerősítésére irányuló többi állami akciót nézzük: még kevésbé gyümölcsöző kísérletezésekkel találkozunk. A telepítések időszerűtlenségével és a keresztülvitel ostoba módjával magunk ellen szolgáltatunk fegyvereket. A görög katolikus magyar püspökség felállításával hasonlóképpen. A közigazgatási hatóságoknak a gazdasági élet irányításába való beállításával, egyenesen gazdasági csapást zudítottak Erdélyre, egy olyan himlőjárvány honosítása révén, amely a juhnemesítés ürügye alatt a privat szórakozást szolgálta. A vármegyei gazdasági egyesületek tevékenységében pedig a vidéki gentry nyert eggyel több alkalmat arra, hogy a városban kitombolhassa magát. A kötelező tenyészállatbeszerzésekkel azonban ténylegesen hozzájárult az állatállomány nemesítéséhez és növeléséhez.

A falu életműködésére fontos többi alakulatot a történelmi fejlődés, a tényleges szükséglet, vagy a helyi ambíciók hozták létre.

Kulturális, etikai és társadalmi vonatkozásban ezek homlokterében az iskolák, egyházak, különböző egyletek, népkönyvtárak és a sajtó állanak.

A magyar falu-élet igazi gerincévé a viszonyok a felekezeti népoktatást

tették. Sajnos, igen kevesen értik ezt meg s még kevesebben hajlandók adoptálni azt a szélső tradíciót, amely minden megmozdulás, minden életnyilvánulás központjának az iskolát tekinti. Ebben nemcsak a falu népe, hanem a pap és tanító között levő antagonizmus s részben a papság szellemi rá nem neveltsége miatt, az egyházközségek is hibásak. Ezek a tényezők együtt okozták, hogy a tanitokból egy falusi proletárság nevelődött, melyet sem az etikai erő, sem a szellemi nivó nem állíthat be a falu fejlesztésének küzdőterébe.

Különbön egyházi téren két főakadálya van a további falumunkának: a felekezeti tagoltság és a papság gazdasági neveltségének teljes hiánya.

A felekezeti tagoltság bomlasztó s főként: szétválasztó törekvéseivel majd mindenütt találkozunk. E szétválasztó törekvések gyökere a reverzális-rendszer, hajtása a kongregációs szervezet és gyümölcse a korlátoltság diktálta ellenségeskedés. Sajnos a protestáns felekezeteknek a vallásos élet kimélyítését célzó szövetségi hálózata (férfi-, nő-, legény-, leányszövetségek) sem mentes a baj fokozásától, még ha csak a védekezésre fekteti is a súlyt.

Mélyebbre ható baj ennél, hogy a papságunk képzéséből teljesen hiányzik a vallásos tartalomtól levő falu-munkára, a komoly gazdasági ismeretekre való nevelés. Tudjuk, hogy amikor e kérdést felvetjük, az ellenmondások özönével találkozunk: mégis hangsúlyozni merjük, hogy a kizárólag prédikáló és missziós munkára nevelt papság, a falu-élet szempontjából fényezés. A falu a vallásos erkölcsi irányítást, a lélekfüröszttést, legfellebb másodrendű szükségletnek tekinti. Hátha még ezt sem kapja meg!... Természetszerű következmény, hogy egyre távolodik a falu népe az egyházaktól. Sőt nemcsak távolodik, hanem a falu életével való közvetlenebb kapcsolatok nélkül, az egyházak fentartását ráerőszakolt, sokszor gyűlölt kényszernek tekinti. Hiába akarjuk tehát a falut a falu-munka legragyogóbb ékesszólással elmondott oktató előadásai útján közelebb vinni az egyházhoz és iskolához, hiába prédikáljuk az egyházhoz, iskolához való ragaszkodás szent kötelességeit: szavunk hatástalanul pereg le a falu idegéről. Ellenben próbáljuk meg az egyházat és iskolát közelvinni a faluhoz, nyújtsunk ezek után — az ideális és éppen ezért a falu által alig felfogható célok mellé — reális hasznot: és megkaptuk a helyes falumunka egyik legfontosabb bázisát.

A népkönyvtárak felállítása ügyében, a világháboru előtt a Székely Kirendeltség fáradozott. Ez volt egyébként a Kirendeltség egyetlen eredményes közmívelődési irányu tevékenysége. Sajnos, a világháboru után ez a körülbelül 300 kis népkönyvtár, melynek anyaga főleg a földmívelésügyi miniszterium kiadványaiból állott, majdnem teljesen megsemmisült. A könyvek elkallódtak s utánpótlásra jöideig senki sem gondolt. Azok az újabb sajtótermékek pedig, amelyek nagyrészt a Minerva útján láttak napvilágot, nem alkalmasak a hiány pótlására s nem is hatolhatnak be a falu érdektődési körébe. Komolyabb szerep vár a „falú monográfia“ akcióra, mert a falu egész életműködésének pompás regisztrálója. Mindamellett már azért sem hisszük, hogy nagyobb populáritásra szert tehetne, mert főleg regisztrál és alig tanít.

A napilapok iránt a kereslet rohamosan nő. Ez azt bizonyítja, hogy népünk kezdi az olvasást szükségletnek tekinteni. E téren azonban csak kivételesen kapja azt, ami igazi szükséglete. A kezébe kerülő ugynevezett „könyvek“ pedig egyenesen hajmeresztő ostobaságok, melyek 1–2 lejes fü-

zetek formájában rémhistoriákkal és detektívkalandokkal próbálják meg úgy erkölcsi érzékét, mint idegrendszerét.

Az Országos Dalos Egylet nagyarányú tevékenységére, egyre általánosabb mozgalommá, divattá vált a dalárdásítás. Kétségtelen, hogy a dalárdásítás mozgalma bizonyos időre el vonja az embereket más káros szórakozásoktól. Nem divatos és nem ildomos tehát ellene szólani. És mégis fel mérendőnek tartjuk a dalárdásítás káros hatásait is: vajjon nem szolgáltat-e ez a mozgalom éppen a szórakozási vágyak felkeltésére, az igények nagymértékű fokozására és a hiúság nevelésére költséges alkalmat? . . .

A falu sportéletének kezdődő kialakulása szintén divat-jellegű s nem hisszük, hogy az amugyis egész életen át fizikai munkát végző foglalkozás mellett mostanában felkapott futball és más hasonlók, tartós meghonosodásra számíthatnának. A gazdanapokon, vagy más alkalmakkal megnyilvánuló vetélkedés erős sarkaló ugyan, de nem mernők sem erkölcsi, sem fizikai hatásait magasztalni. Olyanszerű ez is, mint a dalárdásítás. Legjobb szelid szemlélettel kezelni: nem utjába állani, de nem is a szekerébe fogni a nemzeti erőt. Ha életképes ez a divat: élni fog, ha nem — jön új divat . . . S amikor így vélekedünk ezekről a dolgokról, még a görög példa sem hat meg. Az a világ a militarizálódás felé haladott: mi pedig az egész emberiség nagy testvériségét szeretnők munkálni.

Egyre süröbben találkozunk a jelenséggel, hogy a faluba hazatérő diákfiatalságunk a tanulmányi szünetet kulturelőadások, műsoros délutánok, színelőadások stb tartására használja fel, vagy falun kulturális egyesületeket, köröket létesít. . . Helyes! Ha hiányos, ha itt-ott kezdetleges is ez a munka, mégis pompás önképzőkör, amelyet csak ritkán ront meg a nagyozolás és az igények felfokozása, amellyel az Erdélyi fiataloknak ez a tevékenysége jó társadalmi összekapcsoló is a nadrágos ember és a falu népe között.

A történelmi fejlődés teremtette meg — különösen a Székelyföldön — a falu vagyonszövetségeknek általános szervét, a közbirtokosságokat. A szász vidékeken a fejlődés e vagyonszövetségekben a községi vagyonalakulat felé irányult. Az agrártörvény a román vidékeken szintén a községi közvagyonalulást juttatta diadalra. A tapasztalat Erdélyben azt igazolta, hogy vagyonszövetségek nélkül nincsen helyes parasztagdálkodás. Különösen nincsen helyes erdőgazdaság és állattenyésztés.

Az erdőközösségeknek megszüntetése az arányjogok elidegenítése után mindenütt gazdasági csapássá vált. A közlegelők tagosítás után, vagy eladás által való csökkentése, illetve megszüntetése még olyan helyen is mennyiségi és minőségi kárára lett az állatállománynak, ahol az extenzív hármashatárrendszerrel a fejlett forgós rendszerre tért át a földmivelés.

A községi közvagyon erősebb megkötöttsége s a használat jobb és demokratikusabb módszerei lehetetlenné tették a községi vagyonszövetségek felrobbantását. S ezzel szemben a közbirtokossági kezelés nemcsak lehetőséget nyújtott erre, hanem az agrártörvénynek a községi közvagyon felé irányuló tendenciája több helyen, ugyanazon községben is szembeállította a konzervatív közbirtokossággal az újonnan alakult községi közkezelést.

Rajtunk kívülálló erők tették tönkre a falu-fejlődés szempontjából oly nagyfontosságú hiteléletet is. Nem bíráljuk azt a helytelen bankpolitikát, amely e külső erőkön kívül hozzájárult hiteléletünk teljes csödjéhez, hiszen e helytelenségeknek maga a bankélet esett áldozatul; de megállapítjuk, hogy ott

állunk, ahol egy századdal előbb: falusi uzsorások pótolják a bankokat.

Rá kell mutatnunk arra is, hogy a falu szempontjából minden olyan megmozdulás haszontalan, mely szakít a régi bankpolitikának azzal a céljával, hogy a passzív üzletágak utján a gyümölcsözetlenül heverő tőkéket bevonja s aktiv üzletágakkal e tőkéket gyümölcsözően helyezze ki. Az egyoldalú nyereszkesedésre alapozott hitelélet felélesztése tehát ép annyira nem érdeke a falunak, mint a falu-uzsora törvényesítése s így csak egy megfelelő hitel-szövetkezeti élet kialakulásától remélhetjük a segítséget.

Az utóbbi időben komoly munka bontakozása látszik az Erd. Gazd. Egylet működésénél. Állatnemesítő főrekvései, gyümölcsnemesítési, méhészeti, szőlészeti, borászati utmutatásai, mezőgazdasági szaktanácsai, cikkei, előadásai, terménykiállításai, alig hagynak kívánnivalót. A földmives iskolák létesítése terén kifejtett fáradozásai megbecsülhetetlenek. Látszik munkájában a komoly elméleti és gyakorlati tudás. Kár, hogy anyagilag gyengén alapozott és kár, hogy az egyes területeken működő helyi szervek csak ritkán megfelelők.

Több helyen való megfigyelés alapján, — anélkül, hogy gáncsoskodni akarnánk — el kell mondanunk egy gazdanap lefolyását: A reggeli órákban falusiak szállingozása mindenfelől. Városiak érkezése: szokásos köszöntések és külön körök kialakulása, amelyek előre sejtetik, hogy az étkezés és italozás e köröknek megfelelő asztaltársaságok formájában fog kialakulni. Versenyfejés... Hogy mi az a versenyfejés?... Az első program-szám a falu-élet fejlesztésére: díjazása annak a gazdának, aki jól tejelő tehenéből a legrövidebb idő alatt a legtöbbet feji. Azután: versenyszántás. Amire a falusi emberek között egy jellemző szállómondás futott körbe: „az urak velünk szántatják fel a gróf földjét — ingyen“ Következett a szabadtéri istentisztelet s az azzal kapcsolatos előadások. Azután állatkiállítás és díjazás; terménykiállítás és díjazás. Kürtöskalács sütés. Ebéd. Ital tosztokkal és dalárda-énekekkel kísérve. Mámoros dajnarázás mindenfelé. Kurjantozás. Részeg legények lefülelése. Pár atlétikai mutatóványkísérlet, távoli mulatozás hangjaitól kísérve; s végül estefelé utolsó tábló: előtérben pár ember alkudozása a csendőrökkel, háttérben tántorgó csoportok között ki kivillan az ilyen gazdasági fejlesztésre bámuló parasztház ablaka...

- Felvázolva nagyjában a régi és új falu-munkáról való szemléletünket, mikor arra akarunk rátérni, hogy kifejtsük, csakis milyenszerű munka irányításában vállalhatunk részt, mindenekeelőtt pár általános irányelvet kell előrebocsátanunk:

1. Számba kell venni azokat az anyagi adottságokat és lehetőségeket, melyek a falumunkára erőltetnek, illetve rendelkezésre állhatnak.

2. Egységes szervezetbe kell összefogni és egységes irányítás alá kell hozni a különböző és egymást keresztező akciókat, nemcsak a szétágazó törekvések egymást lerontó tendenciájának kiküszöbölése céljából, hanem a rendelkezésre álló anyagi erő helyes elrendezése miatt is.

3. Le kell számolni azzal a gondolattal, hogy a gazdasági szervezést gazdasági abc-k, előadások, cikkek, vagy falukáték utján végezhesük. Ezek lehetnek kísérői a gyakorlati munkának; de ezek nem alapozások hozzá.

4. Le kell szegezni, hogy a falumunkában a legtöbb cél a falu gazdasági újjászervezése és megerősítése; s ha kultur és társadalmi munka ezzel

párhuzamosan halad is: ehhez kell alkalmazkodnia. *A társadalmi munkának elsősorban a gyűlölségkeltő, szétválasztó hatások kiküszöbölésére, a kulturális munkának a tanítás- és szórakoztatáson kívül gazdasági célok elérésére kell irányulnia* s mindkettő kerülje az érzelmi és fizikai igények fokozását.

5 A falumunka helyi szerve csak a pap, tanító és egy-egy falusi paraszt-mintagazda lehet; tehát majdnem minden erővel oda kell hatni, hogy a pap- és tanítóképzésünk komoly gazdasági studiumok bekapcsolásával egészítessék ki, továbbá, hogy minden falu megkapja a fölmvelési iskolát végzett paraszt mintagazdáját, aki aztán szintén bekapcsoltassék az elérendő cél szolgálatába.

A skót □□ legfőbb világosságainak nemzetközi értekezlete a szk.-ségről elterjedt hamis fogalmak ellen

A skót □□ legfőbb világosságainak brüsszeli értekezletén, mely szeptember 13 és 15 ike között folyt le, nagy részletességgel foglalkoztak a szk.-ség helyzetével a különböző országokban. Általában megállapították, hogy legfőbb helyen, ahol a kormányhatóságok a szk.-ség ellen fellépnek, teljesen hamis fogalmaik vannak arról, amit gyűlölködő értelemben nemzetközi szk.-ségnek neveznek. Valami olyan hatalmat sejtene a szk.-ségben, vagy a különböző országok szk.-ségei fölött, mely a kérdéses országok érdekeivel nem törődve, vagy érdekei ellen és az illetékes kormányok intézkedései fölé helyezkedve, irányítja mindenhol a szk.-ségeket. Nem tudják, hogy ilyen uralkodó tekintély, vagy ilyen hatalom a szk.-ségben egyáltalán nincs és hogy éppen ellenkezőleg, minden ország szk.-sége teljesen szuveren intézmény, minden tekintetben független az országon kívül eső szk.-intézményektől. Nincs egyetlen nagypáholy és egyetlen ország szk.-sége fölött sem olyan felsőbb hatalom, mely bármilyen tetteben kívülről irányítaná azt. A skót □□ legfőbb világosságai most tartott nemzetközi értekezletének sem volt semminemű intézkedési hatásköre a nemzetközi értekezleten képviselt nagypáholyok fölött. Az értekezlet csak általában foglalkozott a szk.-ség sorsával és különlegesen a skót ritusu □□-nak általános vonatkozású ügyeivel. A nemzetközi értekezlet tanácskozásai révén azonban egyik résztvevő nagypáholy sem vesztett egyetlen atomot sem független jogköréből és a tanácskozás eredményei sem tekinthetők kötelező erejűnek egyikükre sem.

Annak bizonyítására, hogy a nemzetközi értekezlet semmiféle ellenőrzést, vagy autoritást nem gyakorol a világosságok által képviselt nagypáholyokra, az értekezlet visszautasította azt az indítványt is, hogy állandó központot teremtsenek. E helyett elhatározták, hogy a világosságok, ugyanugy mint eddig, levelezés által tartják fenn egymással a közvetlen érintkezést. Ugyanigy elvetették azt az indítványt is, hogy a nemzetközi értekezlet irányítása mellett szk.-hírszolgálatot teljesítő lapot adjanak ki. Nem fogadták el azokat az indítványokat sem, melyek közös pénzalap teremtésére, a ritusok, diplomák és más hasonló dolgok egységesítésére vonatkoztak. Mind azzal a megokolással, hogy a □□ eddigi gyakorlatának és hagyományainak megváltoztatására semmi döntő ok nem merült fel.

Az értekezlet ajánlást fogadott el, mely megállapítja, hogy mit tehet a szék és mit kell tennie a nemzetközi viszonylatok megjavítására. Az így kitűzött cél érdekében, mint ajánlandó dolgokat a következő pontokat fogadta el:

1. A legfőbb világosságok-között szorosabbá kell tenni a kapcsolatokat. Erre szolgálhatnak a gyakori levelezés, látogatások, testvéri összejövetelek és a nemzetközi kérdésekről szóló vélemények állandó kicserélése egymással.

2. Megvizsgálandó, hogyan lehetne összhangban eljáráni a népek egymáshoz való közelítése és a kölcsönös megértés létrehozása érdekében.

3. Magában a szék-ségben is szűkebb tv-i viszony létesítendő, hogy ez az intézmény élő például szolgálhasson az emberiség számára

A tárgyalások folyamán megvitatták a szék-ség helyzetét is a különböző országokban. Szó került a portugál szék-ség sorsáról, mely az utóbbi idők politikai változásai folytán igen súlyos helyzetbe került. Ahol diktátorok kapják kezükbe a hatalmat, egyik első lépésük mindig a szék-ség ellen irányul, mert ez mindenhol a lelkiismeret, a tett és a beszéd szabadságát követeli. A diktatura teszi lehetetlenné Olasz-, Orosz- és más országokban a szék-ség működését. Oroszországgal kapcsolatban megállapították, hogy orosz emigránsokból alakult □□ dolgoznak Franciaországban. Ezek a □□ készen állnak arra, hogy azonnal újra felgyujtsák a szék. világosságot Oroszországban is, amint ez lehetővé válik. Olaszországban a helyzet változatlan. Az értekezlet pillanatában mégis arról számoltak be, hogy a kormányzat gyűlölködése a szék-séggel szemben valamelyest enyhült. E megállapítás arra a reményre is alkalmat adott, hogy belátható időn belül talán újra munkába kezdhetnek Olaszországban is a szék □□-ok. A közbejött események azonban gyökerelesen véget vetnek ennek a reménynek. Az olasz háborus láz sok tekintetben megint a szék-ség ellen tombolja ki magát. A fascizmus a háboruval szembeni világellenszenv mögött a szék-séget sejtí és ennek megfelelően újra teljes erővel támad mindent, ami közéről, vagy távolról kapcsolatban lehet a szék felfogással.

A XVIII. század magyar szabadkőművessége

Irta: dr. J. E. tv.:

(Folytatás.)

XII.

Az uralkodó a primás által küldött a tulbulzó püspök ellen leiratot és fel-
szólította őt nyilvános szabadkőműves ellenes tevékenysége abbahagyására. Az
1790-es év újabb fellendülést jelez a felvidéki páholyok életében. Pozsonyban fel-
éledt az „Egyesüléshez“ címzett páholy és élénk tevékenységbe kezd. Beszterce-
bányán a „Koronázott reményhez“ próbál újra dolgozni Radvánszky Lajossal az
élén. Balasagyarmaton az „Erélyes zarándokokhoz“ kísérli meg az ujjászervezke-
dést. Valószínűleg működött a kassai páholy is, de minden bizonnyal kevesebb
taggal mint azelőtt. A páholyélet fellendülését iften nemcsak az általános politikai
viszonyok nehezítették meg, hanem a helyi reakció egyházi vezetőemberei is.
Kassa rövid ideig a haladó magyar szellem és irodalom egyik központja volt,
természetes tehát, hogy a szabadgondolkozás ellenfelei is éppen itt próbálták leg-
erélyesebben szembeszállni valódi és képzelt ellenfeleikkel. A felvidéki nagy ma-
gyar város akkori szellemi életére jellemzőek Kazinczy feljegyzései. 1789-ben Kas-
sán súlyos betegségbe esvén Kazinczy, egyik ismerőse Mihályi Kovács István,
evang. lelkészt felkérte, foglalná a beteget jövő vasárnapi imádságába. Az meg-
felelt a kíváratnak, imádkozván: „Uram, van községünkben egy beteg férfi, aki
egészséges állapotban téged ismerni nem akart; add ah Uram, hogy mostan meg-
ismerjen ő stb. Kazinczy felépült, a lelkészt pedig Szilágyi Sámuel superintendens
nyilvánosan megdorgálta, megjegyezvén: adná Isten, hogy Kovács oly vallásos
lenne, mint Kazinczy. A lelkész magába tért s állítólag utóbb maga is tagja lett
a szabadkőművességnek. Méltó utódot talált Fekete György kath. lelkészben, aki
ez időtől a szabadkőműveseket a szószékről támadni kezdte. Így Bacsányi János
is megjegyzi, hogy Kassán „a francia szellemben gondolkozókra erős vigyázat van
és hogy minden okosan beszélőt mindjárt Jakobinusnak neveznek; kivált a pa-
pok úzik régi praktikájukat.“ (Abafi 341-ik old.)

A kassai szabadkőművesek egy darabig türik az ellenük intézett támadá-
sokat, később azonban ellentámadásokba mennek át. Egy német védőiratot fordít-
tatnak le Paksi Sztármáy Simonnal és a fordítást a kassai cenzor elé terjesztik.
A cenzor, aki maga is szabadkőműves volt, mindent megtett a mű megjelenése
érdekében a helytartótanácsnál. Végül meg is jelent a könyv 1792-ben „A Frey-
Maurer, avagy Szabad-kőműves rendnek alkalmazása“ címen.

Az előfizetési felhívás szerint a könyv Erdélyben Aranka Györgynél volt
kapható. Terjesztői között szerepelt az akkor ismert írók közül Toldi János, Dajka
Gábor, Szombathy János és Péczely József is. Sikeréről és hatásáról nem so-
kat tudunk. Annyi azonban bizonyos, hogy sokan olvasták, mert legtöbb köz-
es nagyobb magánkönyvtárban fellelhető ma is.

1793-ban a kassai páholy a „Rettenthetetlen erényhez“ (Intrepida Virtutis) nevet
vette fel és még ugyanabban az évben röpiratot adatott ki „A szabadkőművesek
nem Jakobiták“ címen. Az ujjászervezkedő páholyt azonban ismétellen támadja
a szabadkőművesség egyik régi helyi ellensége: Fekete György katolikus lelkész.
Újévi prédikációjában a „festvéreket“ „királygyilkosoknak“ és „istentagadónak“

nevezte, akik titokban és nyíltan egyaránt az államnak „felforgatására“ törnek. A kassai „testvérek“ eleinte megvetéssel viseltettek Fekete György irányában, később azonban tanácsot kértek a pesti páholytól. „Eleinte, irták panaszló levelükben, ez embert mint egyszerű rabulistát megvetéssel véltük mellőzhetni, most azonban, midőn bécsületünket és biztonságunkat veszélyeztetve látjuk, nem maradhatunk oly közömbösek, hogy biztonságunk megóvásáról ne tanácskoznánk. És mivel irántatok k. ft. ép annyi szeretettel és bizalommal viseltünk, célszerűnek láttuk benneteket megkérdezni, hogy ily körülmények közt mitevők legyünk és miképen lehetnénk képesek ez ember szemtelenségének véget vetni s amaz akadályokon, melyeket az emberiség javának szentelt működésünk elé gördít, diadalmaskodjunk. Méltassatok tanácsokra és segítségeltekre.“

A pesri páholy választát nem ismerjük, azt azonban tudjuk, hogy ugy a pestiek, mint a felvidékiek röpiratok kiadásával próbálják a közvéleményt igazságukról meggyőzni. De ez sem sikerült sokáig, mert a kormányzóság „egyelőre“ minden szabadkőműves ellenes és mellett irt röpirat megjelenését szigoruan eltiltja. Szuhányi Ferenc' exjezsuita könyve is csupán a cenzura megkerülésével jelenhetett meg. Szenczióthajhászó műve: a „Felfedezett áll-orca, mely nyilván kimutatja, hogy a szabadkőművesek valóságos Jakubinusok“. 1793. — nem arat nagy sikert, mert példánya:it lefoglalják és szerzője ellen eljárást intéznek. „Abauj-megye közgyűlésén pedig kihirdetik a tilalmat. Nem érdektelen incidens az, ami a kihirdetés közben történik. A közgyűlési tagok közül valaki Kazinczyhoz fordul és megkérdi: „hogyan, hát a szabadkőművesek mégis csak Jakubinusok?“ Mire Kazinczy bátran visszavág: „Az államügyekbe avatkozni s a királyt orgyilkos módon eltávolítani nem a szabadkőművesek, hanem a jezsuiták szokása.“

Kazinczy érdekesen meséli el felvételét kiadatlan önéletrajzában. A nagy magyar író, aki 1756-ban született, aránylag fiatalon, 28 éves korában kerül a „testvéri láncba.“ 1783 tavaszán Kazinczy Pesten járt. „Egy este — írja — egy barátommal gyűlénk össze, tisztá és tisztátlán lelkek, mint a szent Péter leple, s a beszéd a kőművességre fordult. „Mily boldogság, mondta az egyik, oly társaságba lépni, melynek eéllját, törvényeit, tagjait egyen keffőn kívül nem ismerjük, s csak azért, hogy ez által pillonghassunk, csak azért, hogy azt mondhassuk magunknak, hogy mi jobbak vagyunk mint mások.“

„Én pedig, mondám nagy tüzzel, nem ismerek nagyobb szerencsét, mint azt, ha valaki kőművessé lehetett. És hogy valaki közületek azt ne gondolja, hogy én magamat kőművesnek akarom vétetni, kimondom, hogy az nem vagyok, de hogy meg nem szünök mindent elkövetni ami szükséges, mindaddig, míg azzá nem lehetek. Nem elég-e az a biztatás, hogy ott minden vallás tiszteltben van? S mindenki azt követheti e részben, amit lelsismerete javall? Nem elég, hogy az uralkodás ellen munkájokban semmi sincs? És hogy ők uj tisztet s kötelességet senkire nem tesznek, de azt, amire minden köteles, még szentebbüől kívánják? Rossz és érdemtelen tagot semmi társaság nem óhajt, semmi nem tür. A kőművesség tehát jókat keres, jókat vesz fel. És aztán az a szép, egység, mely nem születést, nem fényt, hanem érdemet tekint! Ferenc esászár, a Mária-Terézia férje egy lózsiban egy consiliariusal, egy concipistával, egy hadnaggyal, egy franciscánussal, egy kálvinista vagy egy rác pappal, s ott feltett süveggel mindenik, s ott mint barát és testvér! Képzelhettek-e istenibb pillantást, mint az volna, ha őket látnók a virtus nevében egyesítve?“

Ketten hárman ellenem kiáltának: „én meg hagyom, mondám, kinek-kinek a maga vélekedését, s elégnek nézem, ha a magamét elmondhatom. De még egy-

szer: meg nem szünök mindaddig zörgetni, mihelyt megtudhatom, hol kell, míg azzá nem leszek. Gyönyörűség annak a társaságnak lenni tagjává, melyben Kelemen pápa a XIII és XIV, s Fridrich (porosz király), Ferenc (császár) és Swieten (miniszterelnök) voltak."

„Késő éjjel eloszlánk — írja Kazinczy — kiki szállására. Fráter István megszólít, maga maradván velem, ha igazán szándékom-e kőműves lenni? „De hogy kételkedhetel szavaim felől?” mondtam, s ismét előbbi tüzemmel.

„Tehát barátom, én vagyok az, aki neked kimutatom az utat.”

„S te az vagy-e? kiáltók, s nyakába borultam; imhol már kőművesi csókkal csókollak meg.”

„Most, mondá Fráter, nem mondhatok többet; de imhol a kőművesi filalom: soha többé szándékról senkinek sem szólasz; én elindítom dolgodat, s mikor ideje lesz, neked hirt adok.”

A nyár folyamán Kazinczy ismét Pestre jött, de felvétele nem intéződhett oly hamar el. Pesti tartózkodása alatt tudta meg Berzeviczy Gergelytől, hogy gróf Török József, a debreceni kerületi tábla ülnöke szabadkőműves és hogy a legközelebbi páholyülés b. Orczy József elnökletével szeptember elején lesz: Berzeviczy azt ajánlotta Kazinczynak, hogy nyerje meg Török pártfogását. Barátja tanácsát megfogadva, Kazinczy felment Törökhöz. „Mutatám, írja, hogy vele titkosan akarok szólni; de oly sokan voltak körül, hogy lehetetlen volt szólanom. Hazamentem megírám levelemet oly szándékkal, hogyha Törökkel szólhatok szólok; ha nem szólhatok kéni fogom, hogy levelemet olvassa meg. Mindég tel volt szobája. Így tizenkettőfélkor hozzá belépék. „Méltóságos gróf, mondtam, én már tegnap óhajtottam a méltóságos ural szólni. Nem lehetett. Most is mindég jönnek mennek a vendégek, vagy zárkózzék el egy-két pillanatra velem, vagy vegye által e levelemet, olvassa meg s adja vissza.” A legöldöklőbb lomhasággal általveszi s olvassa.

Nyílik az ajtó s belép egy valaki. Török megszólal: „Uram, Kazinczy ur engem arra kér, hogy tegyem kőművessé. Én nem tudom micsoda pajkosság volt az valakiben, hogy rajtam magát mulassa, s Kazinczy urat megcsalja azt mondván, hogy én kőműves vagyok s boldogíthatom szándékában. A levél szép, de nem nekem szól.” Az az impertinens ember általveszi levelemet, olvassa s én csaknem összeroskadtam haragomban. Ezzel elmegyen.

Török folytatja az olvasást. Jó egy második s Török ennek is kezébe adja a levelet. „Méltóságos gróf, mondtam, ezt nem vártam. Levelem mutatja, hogyha a gróf személyében megcsalatoztam is, szándékom tiszteletes, s lépésem nem gondolatlan. Ezt a gróf, profánus létére is kénytelen tisztelni. Mi ad just a grófnak az én fitkom közössé tételére? Mi köze ezeknek az uraknak az én dolgomhoz?”

„Követem az urat, mondá Török; a váratlan megszólítás s ez az egész előttem nem ismert dolog engem egészen megzavart. Nem kellett volna nekik mutatnom, de a tett meg van téve. Imhol visszaadom az ur levelét azon szent igérettel, hogy az ur megszólításával visszaélni nem fogok. Higgyen nekem az ur, az urat megcsalták, midőn engem mondtak annak, a ki az urat szándékában boldogíthatom; azonban belé fonatva a dologba, engedjen az ur nekem egy kérdést. Azt beszéli az egész világ, hogy Cirálon és a Szirmayak közt vagyon egy lözsi. Az ur azon a tájon lakik: miért nem keresi az ur a felvételt ott és miért itt?”

„Én ott kőműves soha nem leszek, mondtam, soha! Azok a maguk vad

libertinismusokkal, mely nem ismer semmi szentet, semmi tisztelőt, nem az én embereim. Szánom és szeretem némelyikét, de társaságukat s a velük létet kerülöm.“

„Ugy nem szolgálhatok az urnak csak tanácsommal is. Uram, itt mindég jönnek mennek; nem szólhatok szabadon s én nem akarom azt gondoltatni, hogy fitkunk van. Minek ez? Nem tetszik enni jönni? Menjünk.“ A grádicson megtordul: „Uram, amit az ur nekem a girálfiak felől monda, jutalmát érdemel. Gyönyörködve hallám azt. Hallja tehát az ur: én kőműves s életem egyik boldogságának azt tartom, hogy az vagyok. Az uron azonban nem segíthetek, mert az nem rajtam áll. Annyit mondhatok, hogy septemb. 1. itt lózi nem lesz; az ur tehát nyugton lehet. Be fogom jelenteni az urat ott, ahol kell, s egy hét alatt venni fogja a válaszat, s talán egy más valaki által. Azonban e pillanat óta az ur candidátus, s az első filalom az, hogy ezentul sem kőművesnek, sem profánusnak szólani a dolog felől nem szabad. Az ur szem előtt van s minden lépésért lesni fogják. Az asztalnál tegyen úgy az ur, mintha velem semmi dolga sem volna.“

Nemsokára Kazinczy hazautazott Pestről, de a megbeszélt és várvavárt értesítés csak nem érkezett meg. Eltelt az ősz és már a tél is beköszöntött, amidőn Kazinczy levelet kapott, amidőn a felvétel idejét, január közepét, közölték vele. Kazinczy Szulyovszky Lászlóval utazott oda, akit páholytartás céljából rendelték Miskolcra. Természetesen Kazinczy nem tudta utitársáról, hogy ő is szabadkőműves és éppen az ő felvételére megy. Csak Miskolcon a szállodában árulta el Szulyovszki „testvér“ voltát az örvendező Kazinczynak. A felvétel január 16-án volt gróf Török Lajos nagymester vezetése mellett. Miután az esküt elmondta, gróf Török Lajos és gróf Vay József szabadkőművesi testvérükké fogadás jeléül megcsókolták. Ugy Török mint Vay nemzeti közéleti emberek voltak. Az utóbbi egyike volt az 1790-iki országgyűlés főszónokainak. Róluk írta Kazinczy, hogy „világot teremtenek Miskolcon, mely az egész tájra, mely az egész hazára kilövelé sugarait.“

Sajnos nem ismerjük „Az erényes cosmopolitához“ címzett páholy részletes történetét. Valószínű azonban, hogy nem sokáig állhatott fent, mert József császár pátens rendelete véget vetett 1785-ben a vidéki páholyok életének. Így tehát Kazinczy se tudja tovább folytatni működését, kénytelen a pesti páholyhoz csatlakozni, amelyik éppen akkor kezd erős fellendülésnek indulni.

Kazinczy szabadkőművességi tevékenysége oly nagy és a fentmaradt adatok (főként a levelezése) szabadkőműves vonatkozása is olyan kiterjedt, hogy azt csak egy nagyobb tanulmány keretében lehetne áttekinteni. Ezuttal meglegészem szabadkőművesi tevékenysége főbb irányainak felvázolásával és annak a néhány új adatnak bemutatásával, amiket Kazinczyra vonatkozólag a dégi Festetich levéltárban találtam. Abafi Lajos* Kazinczy szabadkőműves tevékenységét három részre osztja: irodalmi működésére, levelezésére és a különböző páholyokban folytatott munkásságára. Irodalmi működésében Kazinczy már kora ifjúságától kezdve egyik főcéljának az emberiség nagy eszméinek terjesztését tartotta. Mint a felvilágosodás századának minden igaz gyermeke, ő is rendületlenül meg volt győződve arról, hogy az emberek megjavíthatók, csak fel kell őket világosítani hibáikról és meg kell mutatni nekik a követendő utat. Irodalmi eszményképei a német és a francia írók voltak. Izlésvilágának kialakulását ez a két nagy irodalom befolyásolta,

* Abafi Lajos. Kazinczy Ferencz mint szabadkőműves. Budapest. 44 oldal. Évszám nélkül.

de Kazinczy mindkettőt be tudta állítani a magyar irodalmi viszonyok közé és csak azt vette belőlük át, ami igazán emberi és jövőt alkotó volt.

Irodalomszervező tevékenységének egyik legkiemelkedőbb momentuma az „Orpheus” megindítása volt. Az „Orpheus” nevet Kazinczy szabadkőművessé váló felvételekor kapta és mint a szabadkőművesség iránti rajongásának szimbólumát tűzte az általa megindított folyóirat és irodalmi szervezkedés zászlajára. E folyóirat előszavában írja: „Nekem egyik tárgyam a Józan Gondolkodás lesz. Okaim vannak azt Világosodásnak, Aufklaerungnak, Eclaircissementnek nem nevezni; mert ezt némelyek az Csdifferentismussal, Irreligióval s az ugynevezett Materializmussal vagy Deismussal cserélik fel általában, s sikoltnak, mint a Helvetius baglya, ha sötét barlangjokba a nap melegítő sugara behat. Kerülni fogom a mérges érdeklését annak, ami embertársaim szemei előtt szent; mert azt csufúsággal illetni, szeretetlenség; és azért is, mert én, bizonyos tekintetben, a mostani zsidók s Mahomet religiója iránt is fisztelettel vagyok. Sem azon nem leszek, hogy új religio apostolának neveztetthessek, mert érzem jól, mely chimera szándék az, amely a köznépet a gubába, vagy bársonyba öltözött köznépet megvilágosítani igyekszik; mert érzem, hogy a világosság elfogadására kevés emberek és csak a jószívűek alkalmasok; mert érzem, hogy van olyan igazság, mely a rossz ember szívében mindig az, ami a gyermek kezében a tűz és kés. Az, amit én a józan gondolkodás alatt itt értek az, ami a megtévelyedteket az igazabb ut felé vezet, a bolondságnak elibe tükröt vet és ezen két igyekezet által a szív javulására, elcsendesedésére s az igaz nem phantasmai boldogságra utat nyit; a babonaságtól megtisztult religio, az eleve — állatásoktól ment philosophia!” Az „Orpheus” későbbi számaiban ugyancsak igyekezett Kazinczy programjának megfelelni. Horváth Ádámmal a lélek hallhatatlanságáról vitatkozván egészen modern, dogmamentes dialektikus felfogást vall. „Mi nem lehet a lélek, azt megtanulták a philosophusok, de miből álljon? mi legyen? azt senki sem fejezi fel... El akarván vonni elmémet a természet mindenekben egy törvényt, egy rendet követő munkáinak szemlélésétől, mely azt tanítja, hogy minden amit látunk lesz, van, volt... s újra lesz, van volt, de sohasem az mi volt, hanem mindig valami egyéb, úgy hogy nemcsak formáját, hanem az Énjét, Egoját is változtatja; — elmeredvén, elvakulván, elszedülvén a tanító természet simplex szavától való eltávolozásom alatt, visszatérek ahonnan eredtem s megelégszem azzal, hogy ha magára nézve másféle is bár a felfedezhetetlen igazság, de én reám nézve az, aminek képzelem. Ezeket úgy mondom, mint philosophus, nem mint keresztény. Lesz bizonyosan, aki ezen egyenességemet kárhoztatni fogja, de hát árt-e a religiónak, hogy szabadon követjük a természet teremtőjének mellénk adott kalauzát az értelmet?”

Kazinczy olvasmányai, fordításai és irodalmi tervezgetései egyébként a meg nem nyugvó, örökké kutató és a haladásba vetett hitét soha fel nem adó gondolkodót árulják el. Fiatal éveiben, a Martinovics összeesküvést megelőzőleg természetesen több bátorsággal és nyiltabban állhatott ki ő is a progressio eszméinek védelmére, mint fogsága után az általános csüggedés és reményvesztés korában. Hosszu fogsága se törte meg; halkabban bár, de most is felemeli védőszavát az elnyomottak érdekében és régi barátaival felújítva a levelezést tovább éleszti a „nemzeti haladás tüzeit” egy jobb kor reményében.

Kazinczy haladó szellemének universalis voltára jellemzőek fiatalkori fordításai és fordítás-tervei. A kor nagy haladó gondolkodóit mind át szerette volna magyarrá ültetni, de természetes fiatalosan eltúlzott terveit csak részben valósíthatta

még. Így lefordította a szabadkőműves II-ik Frigyes értekezését a törvényhozásról, nekifogott Rousseau Contrat socialja átültetésének is.

Az „Orpheus“ egyébként csaknem kizárólag szabadkőművesekből alakított lap, amelynek hatása bizonyára még nagyobb lett volna irodalmi életünk fejlődésére, ha a kis lap anyagiak hiányában nem szűnik meg. Az „Orpheus“ munkatársai közül szabadkőművesek gróf Ráday Gedeon, Bacszányi János, Horváth Ádám, Földi János, Aranka György és Darvas Ferenc.

Kazinczynek nagyon sok szabadkőműves munkája (kéziratos) volt még, de ugy beszédei, mint „kőműves“ c. kicsi munkája az idők folyamán vagy elvesztek, vagy valahol lappanganak. Nagyon sok értékes anyagot tartalmaznak a Szirmay könyvéhez írt megjegyzések is. Itt nemcsak Hajnóczyt és a Martinovics összeesküvés főbb más kiemelkedő alakját védi, hanem magát a Szirmaytól megátadott szabadkőműves szövetséget is, amelynek még csak a megbírlására sem tartja Szirmaiit méltónak.

Kazinczy szabadkőművesi tevékenységét azonban nemcsak szétszórt és részben még ma is kiadatlan kéziratai, írástöredékei mutatják, de hatalmas levelezése is, amelyet a szabadkőművesi gondolatok szempontjából eddig még senki sem dolgozott át. Itt nemcsak a szabadkőműves tárgyú levelezésére gondolok, hanem azokra a nagyszámu és látszólag közönyös levelekre is, amelyekben nincs ugyan a szabadkőművesekről szó, de amelyek mégis irójuk őszinte és sajátosan egyéni szabadkőművesi gondolkodását árulják el. Azt tudjuk, hogy Kazinczy milyen sok író társával állott összeköttetésben. Természetesen maga Kazinczy sem tudhatta, hogy barátai közül kik tartoztak a „testvéri láncba“ és kiket üdvözölhet „atyafiként.“ Így tehát azoknál, akikről sejtette, hogy szabadkőművesek először csendesen puhatolózott, de amikor megjött a válasz, kifőró örömmel köszöntötte új testvérét.

Író társai közül Aranka Györggyel és Horváth Ádámmal folytatott hosszú szabadkőműves tárgyú levelezést, de e levelezésen kívül több mint 100 levele foglalkozik nyiltan, vagy burkoltan szabadkőműves problémákkal. Aranka és Kazinczy levelezése legérdekesebb ebből a nagy anyagból, mert a Kazinczy szerepét Erdélyben betöltő Aranka nemcsak lelkes szabadkőműves, de egyike a magyar irodalmi élet legjelentősebb szervezőinek.

(Folytatjuk.)

BELFÖLDI SZABADKÖMÜVESSEG

Az Aurora 1934-35-ös munkáéve

Titkári jelentés

Az Aurora □ és vele együtt az egész erdélyi szkség a háboru utáni években nem dolgozott, hanem munkát keresett. A háboru előtti célkitűzések elkorhadtak, anakrónizmussá váltak, melyből az új szks. nemzedék életet kíváltani már nem tudott. Hogy csak néhány példát említek, folytathatunk-e ma olyan éles harcot a klerikalizmus ellen, vagy a szavazati jogért, mint háboru előtt, vagy nincsenek-e ma sürgősebb feladataink mint a □-unk által annak idején indítványozott rabsegélyző egyesület megalakítása. Ma más feladataink vannak, s amikor a többi páholyokban még csak kalapács alatt volt a munka „Az erdélyi szabadkőműves legsürgősebb feladatai“-ról, már akkor kész volt páholyunk munkaprogramja, melyet szét is küldöttünk a tv. páholyoknak. E munkaprogram alapján dolgozunk azóta, ez ad erőt és szépséget azoknak az eszméknek, melyekkel jobb és baloldali mozgalmakat ellen-súlyozni és az emberek tömegeit szks. szellemben nevelni akarjuk.

Az erdélyi forrongó szabadkőműves szellemet legáltalában Byron egyik örökszép miszteriumának tragikus hőse foglalta szavakba: „A napi munka és szüntelen zsidongó eszmék terhét nyögöm, magam körül egy egész világ és én benne semmisem, bár oly erővel lázong bennem az érzések árja, mintha a világot igába tudná könnyen hajtani.“ Nyögjük a napi munka és a szüntelen zsidongó eszmék terhét, de már irányt kapott az erdélyi szkség hajója, s az a cél/tudatos munka a gyakorlati szkség terén, melyet folytat, s melyet talán páholyunk kezdeményezett, nemcsak belföldön talált elismerésre. Jelentésem csak gyenge tükörképét adja páholyunk ilyen irányu munkásságának.

Foglalkozott a páholy több munkán gyakorlati szk. munkával kapcsolatos ügyekkel, akiknek szükségességét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy ez a munkánk szövetségünk ügye lett és pártolólág álltak mellénk tv. páholyaink. Foglalkoztunk ezenkívül egy, a népbetegségek ellen küzdő ligának ügyével és más égetően fontos szociális kérdésekkel is.

Tartottunk az elmúlt szk. év folyamán összesen 24 szertartásszerű munkát (melyek közül egy felvételi, egy gyász-munka, egy választási, egy János-napi munka volt) és 16 értekezletet. A már említett munkaanyagon kívül sokat foglalkoztunk elméleti szkséggel és oktató munkákkal, továbbá kultúr-témákkal. Munkáink tárgya volt: A szimbólumok, a kötény, keztyű, jelvény jelentősége, a páholy lényege, a tes/vér fogalmának meghatározása, szkség és profán intézmények, szkség és profán hivatás, szkség és politika, a jelen szkség feladata, mit várok ma a szkségtől, a Jánosnap jelentősége, „Az ember tragédiájának“ szk. vonatkozásai. Messmer és a Messmerianizmus, Schweizer és filozófiája, Morus Tamás és Utópiája, Liszt Ferenc élete és szk. működése, Viktor Hugó a halhatatlan emigráns, Thomas Mann és felfogása a szocializ-musról és a demokráciáról. Román—Magyar társaság, Gyámszülő társaság, a munkanélküliség mintaszerű rendezése egy magyar városban, beszámoló az Ágiszról, a Könyvtáregyesületünkről.

Gróf Battyáni szerepe a 48-as forradalomban, Békében a háborúról. Elmélkedés a gyermekről. A 85 éves Masaryk. Az ember és a javak. Aktuális gazdasági problémák. A liberalizmus keletkezése Magyarországon a múlt század közepéig. Első benyomásaim a szkségről. Aktualitások egy régi szk. ujságból. Testalkat és jellem.

Kossuth Lajos azt mondta: A bécsi csontkamrákból dögletes levegő áramlik felénk, Sok ilyen csontkamra árasztja ma mételyező levegőjét felénk és sok bilincset rak a gondolatokra — s hogy ez ellen milyen eredménnyel küzdött az „Aurora“ páholy 58 testvére, azt csak az utánunk jövő szk. nemzedék állapíthatja meg.

HIREK A NAGYVIÁGBÓL

NÉMETORSZÁG

A múlt hónapban bezárt német páholyoknak nem volt már közük a szk.-séghez. Múlt számunkban megírtuk mi is, hogy a német diktatura rendelőre végleg bezárták a Németországban még működő szk. páholyokat. Ezzel a hírrel kapcsolatban most a *Bulletin de l'Assotiation Maconnique Internationale* megállapítja, hogy Németországban a szk.-ség már két év óta nem működhetik s a most bezárt páholyoknak többé nem volt közük a szk.-séghez. A Német Szimbolikus Nagypáholy, a „Napkelethez“ nevű páholy szövetség és a Frankfurti Nagypáholy beszüntették munkájukat évekkal ezelőtt, még mielőtt a bezáró kormányrendeletet ellenük érvényesítették volna. A többi német nagypáholyok alávetették magukat a nemzeti szocialista elveknek és átalakultak különböző rendekké, melyeknek a szk.-séghez semmi közük nem volt többé. A múlt hónapban ezeket a páholyokat zárták be, melyeknek, ugylátszik, nem használt az sem, hogy a szk. elvek teljes feláldozásával a hitlerizmusnak hódoltak be. Nem érdekesség nélküli dolog, ha ebből az alkalomból megemlítjük, hogy a harmadik birodalom híres pénzügyi diktátora, a híres Schacht dr. szintén szk. volt, az „Urania zur

Unsterblichkeit“ páholyhoz tartozott Berlin keletén.

AMERIKA

A szk.-ség küldetése Amerikában. A *Chicago Scottish Rite Magazine* szerint John J. Allen, az Oklahoma-i páholyok nagymestere következőképpen fogalmazta meg a szk.-ség küldetését Amerikában. A szk.-ség képezi ma Amerikának egyik nagy, ha nem a legnagyobb stabilizáló erejét. Egy olyan testület, melynek szabályai föltétlen kötelelességgé teszik a tagok számára a házával szembeni loyaltást, már a testvériség szellemének elősegítésével és elmélyítésével is legnagyobb mértékben szolgálja azt a célt, hogy a mi modern világunkat megszilárdítsa és megújítsa.

Majdnem hárommillió szk. az Egyesült államokban. Jova állam nagypáholyának hivatalos közlönye szerint 1934 végén az Egyesült államokban összesen 2,910 273 szk. tv. volt, akik 16.149 páholy keretében dolgoznak. Az utóbbi években az amerikai szk.-ségnek is folyton élesedő támadásokkal kellett megküzdenie. Az utolsó négy hónapban például 35,000 szk.-ellenes pamfletet küldtek szét a különböző protestáns egyházak lelkészeihez a szk.-ség ellenfelei. És ez csak egyrésze a harcnak, mely az amerikai páholyok ellen

folyik. A milliányi tv. együttműködése révén hatalmas amerikai szk-ség azonban elég erősnek érzi magát arra, hogy minden támadásnak sikerrel tudjon ellentállani.

DÉLÁFRIKA

Amig Németországban diktátori rendeletre megszűnt minden szk. tevékenység, addig külföldön az elalátott német □□ egymásután ébrednek munkára. Fokvárosban is újra munkába kezdett a „Kaiser Friedrich“ páholy, mely 1915-ben a világháború miatt volt kénytelen beszüntetni munkáját. A transwaali szk-ek nagymestere W. B. H. Vogts testvér nagy megilletődéssel alapította meg a □ első munkájánál, hogy nagyrészen viszontláthatja azokat, akik 1915-ben is a tv-i láncba tartoztak. A páholynak különben nagy vagyona van, mely a husz évi szünetelés alatt még jelentősen növekedett is.

TÖRÖKORSZÁG

Bizonytalan hírek a török szk.-ségről. A profán sajtóban rövid idő

előtt olyan hírek jelentek meg, hogy törökországban betiltották a szk. páholyok működését. Az A. M. I. hivatalos közlönye viszont utolsó számában azt állítja, hogy a török páholyok ugyanugy dolgoznak tovább, mint a multban. A beszüntetés hírére az adhatott alkalmat, hogy az ankarai képviselőházban törvényjavaslatot fogadtak el, mely szerint minden olyan törökországi szervezkedés, melynek központja külföldön van, feloszlandó. A szk-ség ellenfelei kétségtelenül azzal számítottak, hogy a törvény alkalmazható a szk. páholyokra is. Ez azonban, mint minden beavatott tudja, nem áll, mert egyetlen ország szk-sége sem engedelmeskedik föléje. helyezett külföldi vezetőségnek, minthogy ilyen vezetőség egyáltalán nincsen is. Mindamellett számítani kell azzal, hogy a felosztásról szóló sajtóhírek megfelelnek a valóságnak, mert a fenti cáfolat után az ankarai távirat alapján a lapok újra jelentették.

KIADÓHIVATALI KÖZLEMÉNYEK

Szeretettel kérjük ezuttal is illetékes tv.-inket, hogy leveleinkre mielőbb és rendszeresen válaszoljanak, mert ügykezelésünket igen hátráltatják késedelmeskedéseikkel!

Mostani számunktól kezdve a „Humanitas“-ra küldött előfizetési díjokat e helyen nyugtatjuk. Kérjük a tv-eket hogy a hiányosságokat, vagy tévedéseket

mielőbbi helyreigazítás végett reklamálják meg.

Augusztus 10 től beérkezett összegek:

P. A., Oradea 1.000 Lei, U. L. București 210 Lei, H. A. Zalău 330 Lei, A. B., București 3.820 Lei, R. J., Satu-Mare 670 Lei.

A levelezés útján elismert küldeményeket itt nem hozzuk.